

Eva Tomášková

eva.tomaskova@law.muni.cz

Veřejné finance, veřejný rozpočet

Veřejné finance a fiskální právo

Organizace předmětu

21. 10. Tomášková

1. Veřejné finance a veřejný rozpočet
2. Rozpočet EU s státní rozpočet

25. 11. Pařízková

1. Rozpočtové právo
2. Rozpočty ÚSC

2. 12. Tomášková, Pařízková

1. Fiskální politika
2. Daňová soustava

Literatura

Základní literatura

- Mrkývka, P., Pařízková, I., Tomášková, E. Veřejné finance a fiskální právo. Brno: PrF MU, 2014.
- Tomášková, E., Pařízková, I. Veřejné finance – ekonomické souvislosti. Brno: PrF MU, 2015.

Další doporučená literatura

- KUBÁTOVÁ, Květa. Daňová teorie :úvod do problematiky. 2., aktualiz. vyd. Praha: ASPI, 2009. 120 s. ISBN 9788073574239.
- PEKOVÁ, Jitka a Jaroslav PILNÝ. Veřejná správa a finance veřejného sektoru. Edited by Marek Jetmar. 3., aktualiz. a rozš. vyd. Praha: ASPI, 2008. 712 s. ISBN 9788073573515.

Zkouška

- **Obsahové zaměření:**
  - informace z přednášek
- **Forma zkoušky:**
  - písemná a ústní
- **Rozsah zkoušky – část písemná:**
  - 5 uzavřených otázek
  - 5 otevřených otázek
- **Délka písemné zkoušky:**
  - 30 minut
- **Ústní zkouška:**
  - 1 otázka

Pojem veřejné finance

- „Pojem sloužící k označení **specifických vztahů a operací probíhajících** v rámci ekonomického systému mezi autoritami tzv. veřejné správy na straně jedné a ostatními subjekty na straně druhé.“

(Hamerníková, 2002)

- „Veřejné finance zkoumají **působení finančních nástrojů (např. daní) a veřejných výdajů** na individuální chování a rozhodování o alokaci zdrojů. Současně je zkoumána efektivnost využívání finančních nástrojů státních zásahů.“

(Peková, 2005)

Současný pohled na veřejné finance

- Má stát přebírat část suverenity racionálně uvažujících a chovajících se subjektů?
- Bude stát schopen poskytnout těmto subjektům určité užitky?
- Rozsah veřejného sektoru – kolektivismus x individualismus.
- Podle toho se rozhoduje:
  - jak velká část statků se bude rozdělovat
  - jak velká bude redistribuce důchodů a bohatství
  - jak velký objem prostředků bude z výše uvedených důvodů odčerpán ze soukromého sektoru do veřejného

Tržní selhání

- Mikroekonomické příčiny
- Makroekonomické příčiny
- Mimoekonomické příčiny

Mikroekonomické příčiny

- Nedokonalá konkurence
  - Přirozený monopol
  - Administrativní monopol
- Nedostatek informací
- Existence veřejných statků
- Existence externalit
  - Pozitivní
  - Negativní
  - Reciproční

Makroekonomické příčiny

- Nedostatečné využívání zdrojů

Hlavní cíle hospodářské politiky:

- ekonomický růst
- nízká nezaměstnanost
- stabilní cenová hladina
- stabilní zahraniční politika

Magický čtyřúhelník

Mimoekonomické příčiny

- Zmírnění nerovností mezi subjekty
- Zvýšení kvality lidského potenciálu
- Uchování, příp. zvýšení kvality životního prostředí

Netržní činnost státu

- **Legislativní**
- **Alokační**
  - důsledek mikroekonomických příčin tržního selhání
  - efektivně alokovat finanční prostředky
- **Redistribuční**
  - důsledek mikroekonomických příčin tržního selhání
  - spravedlivě rozdělit finanční prostředky
    - nepřímo prostřednictvím progresivních daní
    - vyšším zdaněním některého zboží
    - přímo prostřednictvím adresných peněžních transferů
- **Regulační**
- **Stabilizační**
  - důsledek makroekonomických příčin selhání trhu

Příčiny selhání státu

- obtížnost předvídání důsledků státních zásahů na soukromý sektor
- omezené informace potřebné pro rozhodování o určitém typu státního zásahu
- realizační zpoždění státního zásahu
- obtížnost kontroly činnosti státní správy
- byrokratický aparát, jež má snahu se rozpínat
- problematický výběr nejvhodnějšího řešení z alternativních návrhů
- vliv zájmových skupin na veřejné rozhodování
- politický vliv atd.

Rozpočtová soustava

- Tři pojetí:
  - **Soustava orgánů a institucí**, které se starají o tvorbu, rozdělování, použití a kontrolu hospodaření veřejných peněžních fondů.
  - Struktura **peněžních fondů** a vztahů mezi těmito peněžními fondy.
  - Označuje **soubor institucí a orgánů, peněžních fondů**, jejich vzájemných vztahů a pravidel fungování.

Rozpočtová politika

- Procesy odehrávající se v rámci rozpočtové soustavy.
- Je realizovaná státem na různých úrovních veřejné správy.
- Cílem je zabezpečit veřejné příjmy potřebné k realizaci veřejných výdajů.

Struktura rozpočtové soustavy

- Závisí na členitosti veřejné správy
- Musí být vydefinováno daňové určení

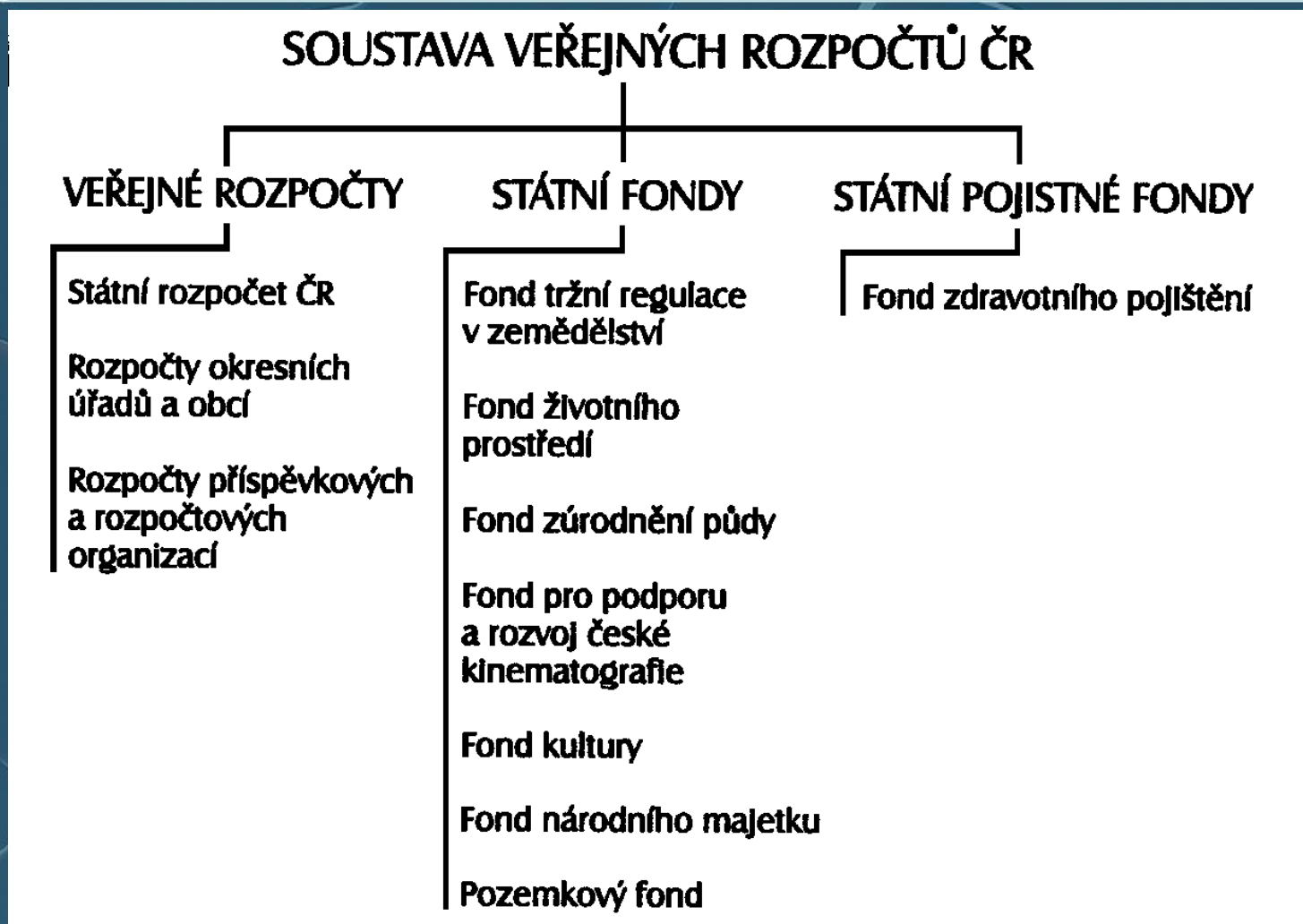
Struktura veřejných rozpočtů

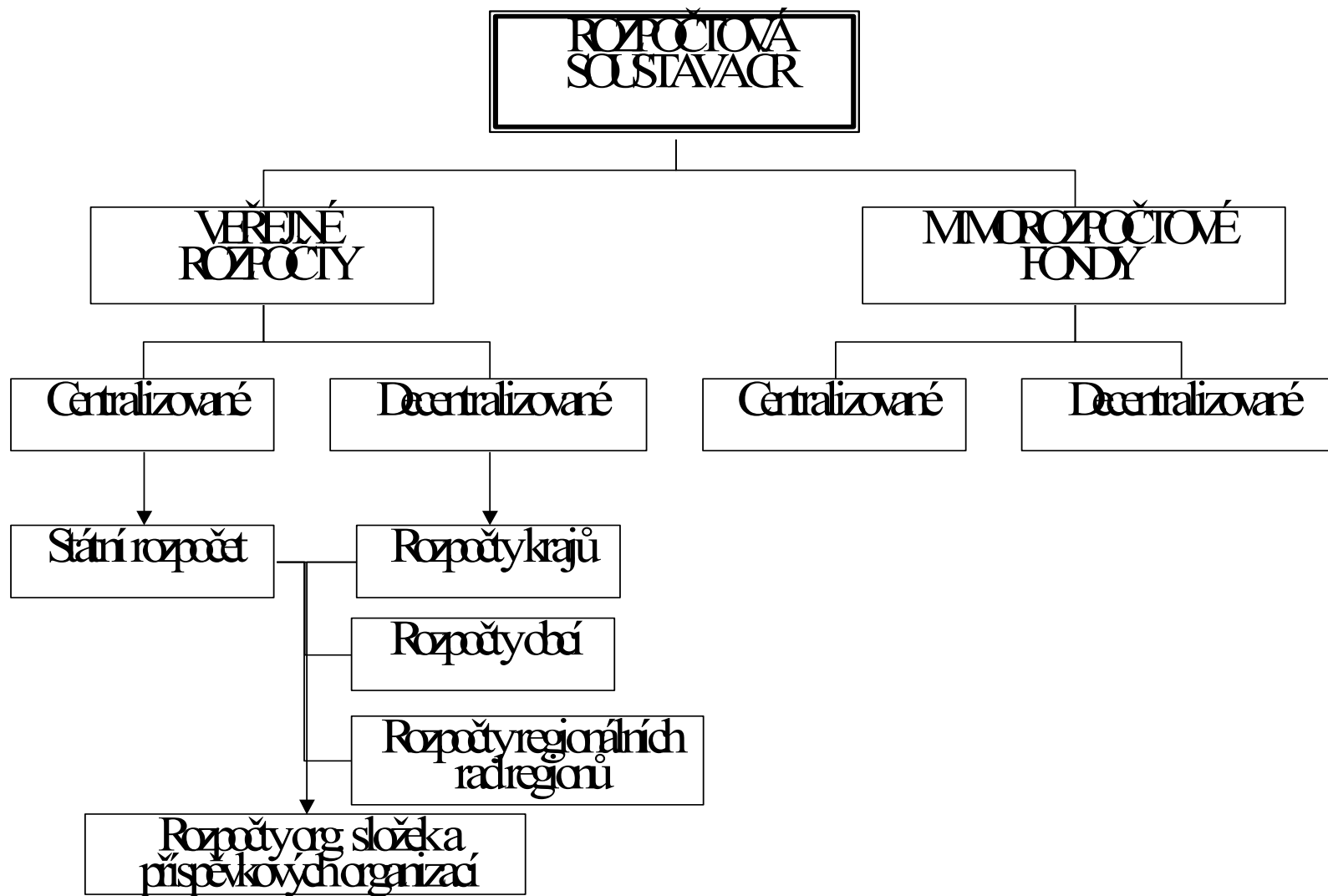
- Soustava veřejných rozpočtů
  - nadnárodní rozpočet
  - ústřední rozpočet
  - rozpočty jednotlivých celků územní samosprávy
  - rozpočty neziskových organizací působících ve veřejném sektoru
- Mimorozpočtové fondy (státní fondy a tzv. mimorozpočtové parafiskální fondy)

Soustava veřejných rozpočtů ČR

Veřejný rozpočet

Každý veřejný rozpočet je:

- upraven předpisem,
- samostatně sestavován a schvalován,
- má vlastní, zákonem stanovenou, příjmovou základnu, která mu zajišťuje částečnou nezávislost.

Ekonomické hledisko VR

- **Veřejný rozpočet:**
  - sdružuje a rozděluje převážně veřejné prostředky k zajištění veřejných statků.
- **Veřejné prostředky:**
  - byly získány především na základě principů nenávratnosti, neekvivalentnosti a nedobrovolnosti,
  - rozhoduje se o nich veřejnou volbou,
  - podléhají veřejné kontrole.
- **Neefektivnost provázející veřejné rozpočty:**
  - alokační neefektivnost,
  - neefektivnost z důvodu vracení finančních prostředků.

Legislativní hledisko VR

- „Pojmem **"veřejné rozpočty centrální úrovně"** se rozumí státní rozpočet, státní fondy, Fond národního majetku, Pozemkový fond, fondy zdravotních pojišťoven, fondy organizačních složek státu a státní finanční aktiva.“
- „Pojmem **"veřejné rozpočty územní úrovně"** ... rozpočty a fondy obcí, krajů a dobrovolných svazků obcí.“

*§ 1 odst. 2, 3 opatření Ministerstva financí č.j. 111/74 200/1997
o rozpočtové skladbě*

- „Veřejné rozpočty ČR jsou soustavou státního rozpočtu, rozpočtů krajů a municipalit (místní rozpočty), státní mimorozpočtové fondy, privatizační fondy (FNM a Pozemkový fond) a systém veřejného zdravotního pojištění.“

Rozpočtový výhled 2003 – 2006: Koncepce reformy veřejných rozpočtů, Ministerstvo financí 2003

Pohledy na veřejný rozpočet

Veřejný rozpočet představuje současně:

- peněžní fond,
- bilanci,
- finanční plán,
- nástroj řízení veřejné politiky.

Veřejný rozpočet = peněžní fond

- tok finančních prostředků
- je vytvářen, rozdělován a používán na principu:
  - nenávratnosti,
  - neekvivalence,
  - nedobrovolnosti.
- **Veřejné příjmy**
  - daně a poplatky
  - úvěrový příjem
- **Veřejné výdaje**
  - vládní výdaje a transfery

Veřejný rozpočet = bilance

- zahrnuje veškeré běžné a kapitálové příjmy a výdaje, jež jsou postupně přijímány a vydávány
- běžná bilance
- kapitálová bilance
- Po skončení období, na které byl veřejný rozpočet vytvořen, může dojít k:
  - vyrovnanému rozpočtu,
  - přebytkovému rozpočtu (převedením do rezerv),
  - schodkovému rozpočtu (kryje se z položky účetních rezerv).

Běžná bilance

- je rozhodující částí veřejného rozpočtu,
- bilancuje běžné (každoročně se opakující příjmy) a běžné (každoročně se opakující) výdaje,
- největší podíl představují tzv. obligatorní (zákonné či mandatorní) výdaje, ve vyspělých zemích tvoří 2/3 rozpočtu,
- v dlouhodobém horizontu by měla být běžná bilance vyrovnaná,
- pokud je běžná bilance pravidelně schodková je nutné zvážit:
  - výši veřejných výdajů ke krytí potřeb veřejného sektoru,
  - v rámci veřejných výdajů se zaměřit především na výši mandatorních výdajů,
  - účinnost fiskální funkce daní, tzn. přezkoumat únosnost daňového zatížení, způsob výběru a správy daní, ztížení daňových úniků atd.).

Kapitálová bilance

- bilancuje běžně se neopakující (nejčastěji jednorázové) příjmy a běžně se neopakující (nejčastěji jednorázové) výdaje,
- díky budoucímu užitku nemusí být příjmy a výdaje kapitálového rozpočtu vyrovnány,
- je teoreticky možné je financovat z návratných zdrojů.

(Tento přístup je ovšem v posledních letech kritizován.)

Veřejný rozpočet = finanční plán

- VR jsou sestavovány vždy na jedno rozpočtové období, jenž se shoduje se všemi rozpočty rozpočtové soustavy.
- Při sestavování VR je možné použít metody:
  - shora-dolů,
  - zdola-nahoru,
  - kombinace přístupů (v ČR)
    - Vychází se z empirických hodnot
    - Doplní se o expertní odhady vývoje

Veřejný rozpočet = nástroj veřejné politiky

- Stabilizační nástroj fiskální politiky:
  - V případě poklesu výkonnosti ekonomiky může vláda podpořit ekonomický růst zvýšením veřejných výdajů,
  - v době recese se daňoví poplatníci posouvají do pásem s nižším zdaněním,
  - v době expanze získávají více zdanitelných prostředků a posouvají se tak do pásem s vyšším zdaněním.

Kvalita veřejného rozpočtu

- Závisí na kvalitě jeho odhadu:
  - příjmů (daň. výnosů, uživatelských poplatků, správních poplatků, dotací, nedaňových příjmů, nových příjmů),
  - výdajů (kapitálových a běžných souvisejících se zajišťováním veřejných statků a peněžních transferů),
  - výdajů na financování nových potřeb,
  - předpokládané inflace,
  - nejistot.

Řízený výdajový rozpočet

- Poslání příslušného stupně veřejné vlády – je založeno na stanovení cílové kvantity a kvality potřeby a hledání finančních zdrojů, které umožní tuto cílenou potřebu zajistit v určitém časovém horizontu dle charakteru potřeby,
- z akcentování – ze sestavování rozpočtové prognózy, ze které roční rozpočet vychází,
- nepropadávání finančních prostředků.
- Mezi přednosti se uvádí zejména:
  - motivace k úsporám ve výdajích,
  - možnost využít ušetřené finanční prostředky na realizaci nových aktivit,
  - zjednodušení procesu rozpočtového plánování,
  - možnost soustředit se na řešení důležitých úkolů.

Rozpočtové zásady

- Zásada každoročního sestavování a schvalování rozpočtu,
- zásada reálnosti a pravdivosti rozpočtu,
- zásada úplnosti a jednotnosti rozpočtu,
- zásada dlouhodobé vyrovnanosti,
- zásada efektivnosti a hospodárnosti,
- zásada publicity.

Rozpočtové zásady upravuje:

- Zákon č. 576/1990 Sb. Rozpočtová pravidla republiky a rozpočtová pravidla územních rozpočtů,
- Zákon č. 218/2000 Sb. Rozpočtová pravidla republiky,
- Vyhláška MF ČR 323/2002 Sb. o rozpočtové skladbě.

Rozpočtová skladba

jedná se o systematické, jednotné a přehledné třídění, které umožňuje:

- zabezpečit jednotnost a přehlednost
- analyzovat příjmy a výdaje
- zajistit potřebné informace

- Třídění příjmů a výdajů respektuje:
  - zásadu jednotnosti a závaznosti třídění
  - zásadu dlouhodobé stability třídění
  - zásadu srozumitelnosti
  - zásadu kompatibility

Rozpočtový proces

- Sestavení návrhu (výkonné orgány státní správy),
- projednání a schválení (volené orgány státní správy),
- plnění,
- případné schvalování úprav během rozpočtového období,
- kontrola plnění.
  - průběžná – během rozpočtového období
  - následná – po skončení rozpočtového období

Děkuji za Vaši pozornost. 😊

